

Nr 175.

Av herr Olsson i Mellerud, om avskaffande av krigsdomstolarna i fredstid.

Såsom av riksdagsberättelserna för de senare åren framgår, är frågan om en revision av strafflagen för krigsmakten under utredning. Såvitt av tillgängliga handlingar kan inhämtas, ingår icke i direktiven för utredningsmannen att även framlägga förslag om krigsdomstolarnas avskaffande i fredstid. Mot realiserande av detta gamla reformkrav — till övervägande framfört redan i en riksdagsskrivelse 1901 och senare behandlat vid 1908, 1914, 1919, 1920, 1932, 1933 och 1936 års riksdagar — ha inom riksdagen väsentligen framförts två erinringar, avseende reformens samband dels med processreformen och dels med revisionen av den allmänna strafflagen. Det hinder, som kunnat anses ligga i den pågående utredningen om rättegångsreformen, är numera undanröjt. Den av riksdagen antagna nya rättegångsbalken har av processlagberedningen föreslagits skola träda i kraft den 1 januari 1947. Vad åter angår revisionen av den allmänna strafflagen, är den i full gång och kan beräknas slutförd inom några få år. Revisionen av strafflagen för krigsmakten pågår också parallellt härmed. Vid dessa förhållanden synes tiden vara kommen att till förnyat övervägande upptaga frågan om behörighet för de allmänna domstolarna att upptaga mål om brott även mot strafflagen för krigsmakten.

Såsom det framhölls i 1933 års proposition, äro krigsdomstolarna i fredstid till sin verkan brottmålsdomstolar rörande en viss kategori medborgare och stå därför ej i god överensstämmelse med principen om medborgarnas likhet inför lag och rättskipning. Med hänsyn till deras sammansättning med officerare såsom bisittare känna sig otvivelaktigt de värnpliktiga i åtskilliga slag av mål stå i ett visst motsatsförhållande till dessa rättens ledamöter, vilka de närmast betrakta som sina åklagare. Det är förklarligt om en domstol, i vilken sitta representanter för officerarna men icke för de värnpliktiga, för dessa senare ter sig något ensidigt sammansatt. När återigen en officer står tilltalad, har han sina ämbetsbröder i domstolen, och det ligger nära till hands att antaga, att dessa skola se på hans brott med en mildhet som icke kommer deras underordnade till del.

Att dessa erinringar mot krigsrätternas sammansättning icke äro uteslutande av teoretisk art bestyrkes av MO:s ämbetsberättelser. I 1933 års proposition förekommer för övrigt ett direkti uttalande härom av dåvarande militieombudsmannen, vilken, allt under det han betygade att de nuvarande

krigsrätterna visat sig fungera i stort sett mycket tillfredsställande, förklarade, att man enligt hans erfarenhet i ett och annat fall kunnat i de militära krigsrättsledamöternas vota spåra en viss benägenhet att alltför mildt bedöma handlingar begångna av personer, som varit med dem i militärt hänseende ungefär likställda. Vidare kunde, fortsatte MO, icke bortses från den omständigheten, att den militäre domstolsledamoten såsom den tilltalades förman eller överordnade intoge en sådan ställning, att stora svårigheter för denne domare uppkomme att betrakta den tilltalades sak med fullkomlig övöld.

I liknande riktning uttalade sig bland andra remissinstanser Göta hovrätt. Särskilt i sådana mål som gällde brott mot krigslydnaden, förolämpning eller våld mellan över- och underordnad samt tjänsteförseelser av olika slag — sade hovrätten, vars president är en tidigare MO — kunde de militära bisittarna i rätten, även om deras vilja till full objektivitet vore aldrig så stor, svårligen helt frigöra sig från sin allmänna inställning till företeelser av dylik art. Ehuru krigsdomstolarna i flertalet mål torde ha fungerat tillfredsställande, vore själva systemet såsom sådant enligt hovrättens mening olämpligt och kunde i påfrestande situationer visa sig oförmöget att bestå provet.

Ingenting torde ha förekommit, som kan antagas vara ägnat att rubba riksdagens vid upprepade tillfällen dokumenterade principiella inställning till denna fråga. Krigsårens erfarenheter torde icke kunna återopas av reformens motståndare, eftersom det aldrig varit fråga om annat än krigsdomstolarnas avskaffande i fredstid; vid mobilisering helt eller i väsentliga delar av krigsmakten torde en särskild domstolsorganisation, motsvarande de nuvarande fältkrigsrätterna, icke kunna undvaras.

För att icke på något sätt komplicera processreformens ikraftträdande torde det kravet ej böra uppställas, att de båda reformerna skola genomföras samtidigt. Däremot synas revisionen av strafflagen för krigsmakten och reformen av krigsdomstolarna böra genomföras på en gång.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att frågan om krigsdomstolarnas avskaffande i fredstid måtte upptagas till utredning i samband med utredningen om en revision av strafflagen för krigsmakten.

Stockholm i januari 1945.

C. P. Olsson
i Mellerud.